

Un procés participatiu de Resiliència Comunitària

pel Pla Especial del Conjunt Històric de Santa Pau

Un procés participatiu d'anàlisi i acompanyament cap a la
Re.Generació de comunitats rurals i resilientes

Dissenyat específicament per les veïnes i veïns, comerciants i
l'Ajuntament del terme municipal de Santa Pau

**Resilience.Earth SCCL: Investigació, Formació i Assessoria
en Resiliència Comunitària i Regeneració Ecològica**
carrer del Carme 8, 1er · Olot, Girona · 17800 · Catalunya

www.resilience.earth

info@resilience.earth

Tel: +34 655 10 44 20

Índex de continguts

1	Introducció	1
2	Justificació	1
3	Fase 1: Acords i Disseny del procés	5
3.1	Descripció i objectius	5
3.2	Metodologia	5
3.3	Resultats Esperats	5
4	Fase 2: Diagnosi de la situació actual i identificació del Propòsit Comú	6
4.1	Descripció i objectius	6
4.2	Metodologia	6
4.3	Resultats Esperats	6
5	Fase 3: Ús i Activitat del Casc Antic, Readaptació de l'Ordenança vinculant	7
5.1	Descripció i objectius	7
5.2	Metodologia	7
5.3	Resultats Esperats	7
6	Fase Transversal 1: Seguiment i Valoració del procés	8
6.1	Descripció i objectius	8
6.2	Metodologia	8
6.3	Resultats Esperats	8
7	Fase Transversal 2: Comunicació i Difusió	9
7.1	Descripció i objectius	9
7.2	Metodologia	9
7.3	Resultats Esperats	9
8	Tancament del procés	10
8.1	Cloenda	10
8.2	Implementació de les propostes	10
9	Cronograma	10
10	Pressupost	11
11	La Cooperativa	12
11.1	Cooperativa Resilience.Earth	12
11.2	Persones assessores i col·laboradores	12

1 Introducció

Santa Pau, un municipi de 1549 habitants reconegut per la seva bellesa natural, és un poble turístic i rural situat a la comarca de la Garrotxa, el qual el 81% del seu territori es troba dins el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa; d'ell en formen part el volcà Croscat, el Santa Margarita i la Fageda d'en Jordà. Tanmateix, Santa Pau conserva un cor noble al casc antic del poble, reconegut com a Conjunt Historico-Artístic des del 1971, un cor omplert de trets medievals de gran valor.

L'Ajuntament de Santa Pau ha treballat durant els darrers anys en la recuperació i revitalització del casc antic, buscant un equilibri entre les habitants, turistes i comerciants, i la revitalització dels seus usos i activitats.

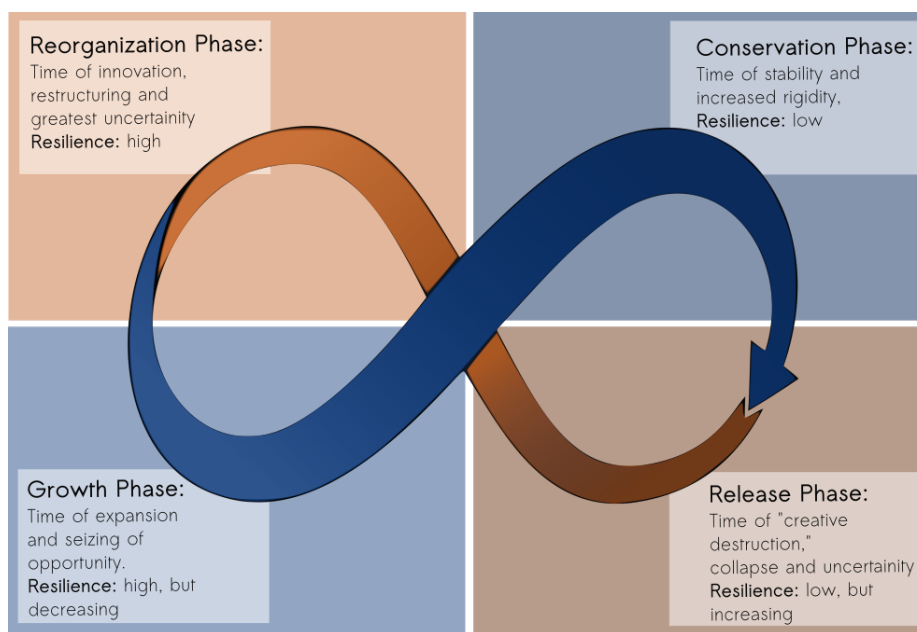
Tanmateix, en els darrers anys ha augmentat considerablement el turisme, fet que ha contribuït en la generació de situacions tenses en la convivència a Santa Pau, concretament entre veïnes i veïns, comerciants i turistes que comparteixen un espai reduït com ho és el casc antic. Algunes d'elles han presentat reclamacions als organismes municipals competents i malgrat s'ha intentat donar resposta des de l'Ajuntament, no s'ha aconseguit respondre a les necessitats del municipi i a les demandes dels seus habitants.

Resilience.Earth, va rebre l'encàrrec per part de l'alcalde de l'Ajuntament de Santa Pau de transformar la situació a través d'un procés participatiu vinculat d'acompanyament i creació de resiliència al municipi, basat en l'escolta, el diàleg i la co-creació entre agents implicats, per tal de readaptar les Ordenances establertes en el Pla Especial amb les necessitats i el propòsit dels i les habitants del casc antic de Santa Pau, comerciants i el sector turístic en general.

2 Justificació

Els ecosistemes naturals així com els sistemes socials, es troben en un equilibri dinàmic constant. Aquest equilibri dinàmic es pot enfortir a través de la **resiliència**, que sintèticament es basa en augmentar el nombre de relacions entre els elements del sistema.

Tanmateix, la resiliència no és quelcom estàtic ni fix, sinó que és un procés que es troba en constant moviment, en aquest sentit parlem del **Cicle de la Resiliència**, en el qual hi trobem diverses fases:

Totes i cadascuna d'elles són importants i ens obren noves oportunitats ja siguin d'estabilitat, conservació, realització, creixement i/o canvi. Com més conscients siguem d'aquest procés i més ràpid puguem donar resposta a les situacions de crisi, a més de fer-ho tenint en compte els diversos elements que configuren el sistema que ens envolta, més capacitat de resiliència podem tenir i per tant, amb més força i salut podem sortir de les situacions de crisi o adversitat.

Tanmateix, els sistemes no es troben sols al nostre planeta, sinó que hi ha sistemes més petits i sistemes més grans que engloben d'altres sistemes més petits, en un sense parar i en un sense sentit. Sistemes que alguns arrosseguen la memòria històrica i una identitat pròpia molt arrelada, que els dona unes arrels des d'on avançar i expressar el seu potencial, readaptant-se de forma resilient al nou context VUCA¹ actual.

D'aquest punt en neix l'oportunitat d'enfrontar-nos a les noves situacions adverses des d'una posició propositiva, on l'energia creix i l'ego i els conflictes individuals s'esfondren donant lloc a solucions col·lectives transcendentals i Re.Generatives, on els beneficis no són individuals sinó comuns i on la diversitat i el respecte també hi és integrada.

¹ Ens referim al context actual VUCA fent referència a les característiques principals d'aquest, amb les seves sigles en anglès de: Volàtil, Incert, Complex i Ambigu).

Per tal d'impulsar aquest procés i arribar a estendre el diàleg entre la diversitat d'agents implicats, és important sortir de posicions reactives o de defensa d'interessos personals i/o dels col·lectius dels quals formem part, caminant cap a la persecució del propòsit comú, vinculat a la identitat i a la seva lliure expressió del casc antic de Santa Pau. Treballant per a sortir del punt de crisi en el qual es troba en aquest moment el municipi d'una forma resilient i complexa, col·laborant entre els agents implicats al barri i transformant una situació que en un moment es percep com a tensa, com a una oportunitat immensa de recuperació de la memòria històrica i la identitat del lloc així com l'expressió del seu propòsit de forma exponencial.

No és sols parlar de les Ordenances del Pla Especial de Santa Pau sinó en com les habitants del municipi poden recuperar les seves formes de relació i expressió, re.construint col·lectivament, la convivència sana i participació al poble.

3 Fase 1: Acords i Disseny del procés

3.1 Descripció i objectius

La primera fase assegura la clarificació del projecte en termes d'acord i disseny, alhora que la seva coneixença per part de la diversitat d'agents implicats. Els objectius específics són:

- Definir les fases del procés i el cronograma;
- Identificar els agents implicats al procés; i
- Consolidar una Comissió de Seguiment i Avaluació que acompanyi al procés.

Aquesta és la fase més delicada, ja que l'èxit del procés depèn de l'acceptació per part de la comunitat. Proposem que aquesta fase es faci amb cura i respectant els temps de les persones involucrades.

3.2 Metodologia

Per a la realització d'aquesta fase, l'equip facilitador de Resilience.Earth farà les següents **activitats**:

1. Definir i preparar el procés amb l'Ajuntament	• Realitzar una reunió amb l'alcalde i l'equip tècnic implicat on (i) Definir i clarificar el procés i els resultats esperats i (ii) Confirmar les dates i els tempos pre-establerts• Definir les tasques i rols que tècnics/ques de l'Ajuntament tindran al llarg del procés• Realitzar una sessió de formació amb l'equip tècnic de l'Ajuntament implicat al procés
2. Identificar els agents implicats al procés	• Fer una reunió amb la tècnica comunitària• Identificar associacions i entitats presents al casc antic• Identificar les persones afectades als darrers mesos i recollir contactes
3. Consolidar la Comissió de Seguiment i Avaluació que acompanyarà el procés	• Identificar catalitzadors comunitaris del municipi i agents representatius del procés• Convidar als catalitzadors comunitaris i agents representatius a configurar una CSA• Realitzar una primera trobada amb la CSA

3.3 Resultats Esperats

Els **resultats tangibles** d'aquesta fase són:

- Un procés clarament definit a través d'un pla d'acció
- Agents implicats al procés identificats, amb llistat d'associacions, persones clau i contactes
- Un grup de persones respectades del poble acompanyants del procés, que n'assegurin la qualitat, participació i transparència – Comissió de Seguiment i Avaluació
- Un equip tècnic municipal preparat i format per implementar el procés

4 Fase 2: Diagnosi de la situació actual i identificació del Propòsit Comú

4.1 Descripció i objectius

La segona fase inclou l'anàlisi de la situació actual, la recuperació de la identitat i la seva expressió com a casc antic i la identificació del propòsit comú. Els **objectius específics** d'aquesta fase són:

- Definir la situació actual i la diversitat de necessitats i interessos de la població;
- La recuperació de la identitat del casc antic i la seva expressió; i
- Facilitar un espai col·lectiu on identificar el propòsit del municipi i la seva expressió.

La present fase resulta especialment interessant pels seus dos processos paral·lels: la *definició de la situació actual*, la *identitat del municipi* i el *propòsit col·lectiu* i el teixir de la *cohesió i resiliència comunitària*.

4.2 Metodologia

Per tal de dur a terme aquesta fase, l'equip facilitador realitzarà les següents **activitats**:

- 1. Trobades amb grups informals i organitzacions del municipi**
 - Identificar els grups informals i organitzacions del casc antic
 - Definir l'estructura i guió de les trobades, per poder conèixer les necessitats i idees de les persones en relació als usos del casc antic, i explorar-ne la identitat i el propòsit
 - Realitzar 10 trobades (entre col·lectius i agents clau individuals)
 - Analitzar la informació de les trobades
- 2. Jornada 1 – El propòsit del casc antic de Santa Pau**
 - Facilitar una Jornada al Casc Antic, oberta a tot el poble, on les veïnes i els veïns faran una diagnosi col·lectiva de la situació a través de dinàmiques altament participatives. Entre totes les persones s'identificarà la identitat i el propòsit del casc antic de Santa Pau, així com els seus usos actuals i potencials
 - Convidar als agents identificats a participar de la Jornada
 - Facilitar la Jornada, acompanyant a les participants a expressar-se i a generar propostes concretes entorn al propòsit col·lectiu.
 - Escriure una memòria narrativa i fotogràfica de la Jornada

4.3 Resultats Esperats

Els **resultats tangibles** d'aquesta activitat són:

- Un total de 10 trobades realitzades, amb un guió específic i obert per cada una d'elles
- Una diagnosi de la informació recopilada
- Una Jornada participativa oberta a tot el poble
- Una memòria narrativa i fotogràfica de la Jornada

5 Fase 3: Ús i Activitat del Casc Antic, Readaptació de l'Ordenança vinculant

5.1 Descripció i objectius

La tercera fase es centra en la revisió i readaptació de les Ordenances annexes al Pla Especial pel Conjunt Històric de Santa Pau, donant resposta a la situació actual d'una forma propositiva i amb sentit per la diversitat d'agents implicats en el procés. Els **objectius específics** en són els següents:

- Facilitar un espai col·lectiu i propositiu de revisió i co-construcció;
- Readaptar col·lectivament el Pla Especial respecte als usos i activitats del casc antic de Santa Pau, tenint en compte el propòsit col·lectiu identificat anteriorment

El procés participatiu plantejat posa èmfasi en el relacionar-se des d'una posició propositiva arrelada al ser del municipi, fomentant la reflexió, la col·laboració i la co-construcció entre agents implicats.

5.2 Metodologia

Per tal de dur a terme aquesta fase, l'equip facilitador realitzarà les següents **activitats**:

1. Jornada 2: Readaptació del Pla Especial del Conjunt Històric	• Convidar a les persones implicades a participar de la Jornada de Co-Construcció• Facilitar la Jornada acompanyant a les participants a expressar-se i escoltar-se, revisant i co-creant col·laborativament la readaptació del Pla Especial• Escriure una memòria narrativa de la Jornada• Convidar a les tècniques formades anteriorment a participar a la Jornada.
2. Validació tècnica de la readaptació del pla	• Acompanyar a les tècniques durant el procés de validació dels canvis proposats al pla especial del conjunt històric• Donar el retorn a la CSA del procés de validació tècnica de les propostes• Assegurar la incorporació de les modificacions validades al Pla Especial

5.3 Resultats Esperats

Els **resultats tangibles** d'aquesta activitat són:

- L'obertura i facilitació de l'Espai de Co-Construcció: «Usos i Activitats del Casc Antic»
- Una memòria narrativa l'Espai de Co-Construcció.
- Un procés de validació tècnica de les propostes
- Un retorn del procés a la CSA
- La readaptació de les Ordenances a les necessitats dels agents implicats al procés

6 Fase Transversal 1: Seguiment i Avaluació del procés – La CSA

6.1 Descripció i objectius

La creació d'un òrgan puntual destinat a fer seguiment i avaluació del procés, assegurant que aquest sigui representatiu de les veus de les persones implicades. Els **objectius específics** són:

- Vetllar perquè el procés sigui participatiu, representatiu, transparent i coherent
- Construir un espai de diàleg directe entre l'equip tècnic, l'Ajuntament i ciutadanes
- Donar seguiment continuu i una avaluació del procés participatiu

6.2 Metodologia

Per tal de dur a terme aquesta fase, l'equip facilitador realitzarà les següents **activitats**:

- 1. Creació de la CSA**
 - Identificar catalitzadors comunitaris i agents representatius de totes les veus del procés
 - Convidar als agents implicats a configurar la CSA i consolidar el grup
- 2. Realització de 5 reunions**
 - Realitzar reunions amb la CSA al llarg de tot el procés, promovent que tinguin la informació necessària per fer un seguiment i una valoració contínua

6.3 Resultats Esperats

Els **resultats tangibles** d'aquesta activitat són:

- La creació d'una CSA
- Un total de 5 trobades amb la CSA
- Un espai de diàleg entre els agents i tècnics implicats en el procés
- Un seguiment i valoració del procés per part de la població de Santa Pau

7 Fase Transversal 2: Comunicació i Difusió

7.1 Descripció i objectius

Com bé coneixem, posar atenció en la comunicació i difusió del procés (tan durant, com abans, com després) resulta al dia d'avui, una part imprescindible per vetllar per la seva transparència i fluïdesa comunicativa, alhora que per difondre i estendre les noves pràctiques participatives. Així doncs els **objectius específics** per aquesta fase són:

- Informar de la posada en pràctica del procés a nivell local específicament i regional
- Comunicar de les fases per les que va passant el procés participatiu
- Difondre els resultats i les bones pràctiques del procés participatiu

7.2 Metodologia

Per tal de dur a terme aquesta fase, l'equip facilitador realitzarà les següents **activitats**:

1. Informar a nivell local i regional de l'inici del procés	• Fer notes de premsa als mitjans de comunicació locals explicant el procés• Fer notes de premsa als mitjans de comunicació local explicant les fases del procés• Anunciar i comunicar les obertures dels dos plenis participatius
2. Comunicar i Difondre els resultats del procés i les bones pràctiques	• Realitzar una trobada oberta al poble per comunicar els resultats finals del procés• Realitzar una nota de premsa als mitjans de comunicació locals i regionals dels resultats extrets i dels aprenentatges realitzats durant el procés

7.3 Resultats Esperats

Els **resultats tangibles** d'aquesta activitat són:

- Notes de premsa informatives i comunicatives a mitjans de comunicació locals i regionals
- Una trobada oberta al poble, comunicant els resultats finals del procés
- Fotografies i un vídeo global del procés
- Cartells de difusió i informatius del procés

8 Fase 4: Creació del Consell de Poble

8.1 Descripció i objectius

Un consell de poble és un òrgan municipal de participació estable en el temps, configurat per catalitzadors comunitaris i representants del poble, establert dins un Reglament Municipal (si s'adequa, de Participació Ciutadana), també el poden configurar regidors/es municipals, tècniques i/o l'alcalde. Constituïnt un espai de diàleg i comunicació directa, alhora que transparència i corresponsabilitat entre població i administració, obrint espais de confiança segurs. Els **objectius específics** són:

- Constituir un òrgan estable i transparent de participació i diàleg directa entre la població i l'Ajuntament.
- Facilitar la creació de la cultura participativa al municipi
- Potenciar la corresponsabilitat de la presa de decisions municipal

8.2 Metodologia

Per tal de dur a terme aquesta fase, l'equip facilitador realitzarà les següents **activitats**:

1. Creació del Consell de Poble	• Identificar catalitzadors i líders comunitaris• Iniciar un període de votacions per establir la creació del Primer Consell de Poble• Anunciar i comunicar les persones finalistes del procés• Creació del Consell de Poble
2. Dissenyar i aprovar el Reglament pertinent	• Co-dissenyar el Reglament pertinent per a la formalització del Consell de Poble (membres Consell de Poble i equip de govern)• Aprovar el Reglament• Posada en pràctica del Consell de Poble

8.3 Resultats Esperats

Els **resultats tangibles** d'aquesta activitat són:

- Un Consell de Poble al municipi de Santa Pau
- La coneixença del Consell de Poble, dels seus deures, drets i accions per part de la població
- Un Reglament aprovat

9 Cronograma

	MES	SEP	OCT	NOV	DES	DIES TOTAL
FASE I CONCEPTE						
F1 Definició i preparació del procés participatiu		0,5				0,5
F1 Formació a l'equip tècnic		0,5				0,5
F1 Creació de la Comissió de Seguiment i Avaluació		0,5				0,5
F2 Entrevistes als habitants i col·lectius del casc antic		2	1			3
F2 Organització i facilitació de l'espai propositiu de diàleg			2			2
F2 Anàlisi de la informació extreta i elaboració d'un informe			1			1
F3 Organització i facilitació de l'espai de co-construcció de propostes			2			2
F3 Anàlisi de la informació extreta i elaboració d'un informe			1			1
F3 Acompanyament en la fase de validació tècnica				1		1
F3 Presentació pública dels resultats i del procés realitzat				0,2		0,2
T1 Reunions amb la CSA		1	1,5	0,5		3
T1 Valoració final amb CSA i Equip Polític				0,3		0,3
T2 Elaboració d'audiovisuals (fotografia i vídeo)		1	1,8	0,2	0,3	3,3
T2 Contacte amb mitjans de comunicació locals i regionals		0,3	0,2	0,3	0,2	1
T2 Disseny d'un cartell informatiu		0,6				0,6
F4 Creació del Consell de Poble				2	1	3
F4 Disseny, elaboració i aprovació del Reglament				1	2	3
DIES TOTAL		22,4	10,5	5,5	3,5	34,9

10 Pressupost

Fase i Concepte	Cost	Dies	Persones	Subtotal
Fase 1: Acords i Disseny del procés				480,00
Definició i preparació del procés participatiu	160,00	1,0	2	320,00
Formació a l'equip tècnic	160,00	0,5	1	80,00
Creació de la Comissió de Seguiment i Avaluació	160,00	0,5	1	80,00
Fase 2: Procés participatiu d'anàlisi de necessitats i identificació del propòsit col·lectiu				1295,00
Entrevistes als habitants i col·lectius del casc antic	160,00	3,0	1	480,00
Organització i facilitació de la 2na Jornada	160,00	2,0	2	640,00
Anàlisi de la informació extreta i elaboració d'un informe	160,00	1,0	1	160,00
Material per a l'espai propositu de diàleg	15,00	1,0		15,00
Fase 3: Procés participatiu de co-construcció i readaptació de les Ordenancies del Pla Especial				1007,00
Organització i facilitació de l'espai de l 2na Jornada	160,00	2,0	2	640,00
Anàlisi de la informació extreta i elaboració d'un informe	160,00	1,0	1	160,00
Acompanyament en la fase de validació tècnica	160,00	1,0	1	160,00
Presentació pública dels resultats i del procés realitzat	160,00	0,2	1	32,00
Material per a l'espai de co-construcció	15,00	1,0		15,00
Fase Transversal 1: Seguiment i Avaluació				1056,00
Reunions amb la CSA	160,00	2,0	1	320,00
Valoració final amb CSA i Equip Polític	160,00	0,3	2	80,00
Fase Transversal 2: Comunicació i Difusió				656,00
Elaboració d'audiovisuals (fotografia i vídeo)	160,00	2,5	1	400,00
Contacte amb mitjans de comunicació locals i regionals	160,00	1,0	1	160,00
Disseny d'un cartell informatiu	160,00	0,6	1	96,00
Fase 4: Creació del Consell de Poble				1600,00
Creació del Consell de Poble	160,00	3,0	2	960,00
Disseny, elaboració i aprovació del Reglament	160,00	2,0	2	640,00
Total sense IVA				6094,00
IVA (21%)				1279,74
TOTAL				7373,74

11 La Cooperativa

11.1 Cooperativa Resilience.Earth

Resiliència és una cooperativa sense ànim de lucre, especialitzada en l'enfortiment de la resiliència comunitària i la sostenibilitat ecològica en regions que enfronten reptes socioeconòmics i ecològics. Els membres de la cooperativa ofereixen serveis de recerca, formació i assessoria a organitzacions comunitàries i institucions públiques i privades, tant en l'àmbit local com internacional, per assegurar que els seus clients tinguin una major capacitat a l'hora d'efectuar una transformació social i ecològica positiva i estable en el temps.

11.2 Persones assessores i col·laboradores

Erika Zárate

Investigadora i consultora, especialitzada en resiliència comunitària i drets humans, doblement llicenciada en Ciències Ambientals i Cooperació Internacional (Toronto University, 2003); magisteri d'Educació Indígena (Queen's University, 2008) i Màster en educació per adults i desenvolupament de capacitats organitzatives (Guelph, 2014). Descendent de la nació indígena Quechua, ha treballat amb comunitats indígenes i amb el moviment pels drets de les dones, tant amb entitats com amb institucions, alhora que ha treballat en més de 10 països amb contractes independents. És membre fundadora de la cooperativa Resilience.Earth, i és vice-presidenta del consell directiu de l'organització internacional de drets humans, Brigades Internacionals de Pau, qui té oficines en més de 20 països. Ha escrit diferents articles acadèmics i de drets humans i ha exercit com a portaveu per a diferents campanyes de drets humans. També és membre de la International Association of Facilitation (IAF) i de la International Development Evaluation Association (IDEA). Té una àmplia experiència en facilitació, planificació estratègica, democràcia horitzontal, anàlisi sistèmic, resiliència, punts palanca i teories del canvi.

Òscar Gussinyer

Dissenyador ecosocial i analista sistèmic, llicència en Ciències Ambientals (FDU, 1999), postgrau en no-violència (UAB, 2003), màster en Sostenibilitat de la Càtedra UNESCO (UPC, 2005) i cursant el màster en disseny per la Sostenibilitat amb Gaia Education (UOC, 2017). Alhora, acabant el diploma internacional en disseny de Permacultura aplicada. Fundador i membre de diverses cooperatives i xarxes com la cooperativa Mas Franch "centre per la transformació social i ecològica", 33coop "disseny d'ecosistemes humans sostenibles" o la Red Íbera de Permacultura. Ha impartit i dissenyat multitud de cursos sobre sostenibilitat i sistèmica. Actualment està treballant com a dissenyador al Projecte Uniterra Catalunya "una universitat de la terra com a comunitat d'aprenentatge" i a la cooperativa Resilience.Earth de la qual també n'és fundador. Fa més de 12 anys que fa disseny ecosocial integratiu i sistèmic, i té una àmplia experiència en organització social, anàlisi sistèmic, sostenibilitat aplicada i no-violència.